



Ce știm, de fapt, despre un actor, atunci când ne închipuim că-l cunoaștem? Chiar dacă e un mare actor. Mai ales dacă e un mare actor...

Ce știm despre Marin Moraru ori despre Gheorghe Dinică — incontestabil, doi dintre „așii” teatrului românesc de azi? Firește, le-am urmărit fiecare rol, le-am pândit fiecare nouă apariție. Înseamnă asta că am prins esențialul?

Poate că esențial e acel ceva ce nu începe în nici o definiție: fiorul care străbate sala Naționalului, amortită de desfășurarea unui spectacol-mamut, cu zeci de vedete și de figuranți, atunci când, pe neașteptate, se ivește silueta mărunțică și agilă a celui supranumit Marinuș; ori, când, peste un dialog convențional-teatral cade, ca un euțit de ghilotină, risul scrișnit al lui Dinică-cel-care-nu-suportă-diminutivele. Acel fior care ține de misterul unor anume prezente.

Dinică și Moraru sînt două persoane extreme de deosebite una de cealaltă, atît de deosebite cît pot fi doi actori și doi oameni.

Dinică pare desenat din linii dure și din colțuri, trupul lui vînos se înfînge în scenă cum s-ar înfînge în sol, pentru totdeauna, o bornă de piatră, totuși mișcarea lui e suplă, alunecoasă, fluidă ca a unui șarpe; din această mișcare se poate naște un poem filozofic ori se poate improviza o arlecchinadă — nimic nu-i este imposibil, nici o treaptă nu-i e interzisă. Moraru seamănă cu un perpetuum mobile conceput de un copil genial — în făptura lui totul e într-o imprezvizibilă și neostenită dinamică: ochii, fruntea, brațele, umerii, picioarele; din cînd în cînd, reacția în lanț a microparticulelor universului Moraru se oprește, încremenind într-o imagine de o expresivitate unică; apoi se dezlănțuie iarăși, cine știe încotro — așa

cum făcea secretarul-factorului Socrate (*Transplantarea inimii necunoscute*, de Al. Mirodan); iar tripleta „gemenilor venețieni” e însuși simbolul acestei prodigioase mobilități, transformat în echivalent concret și însuflețit.

Marin Moraru poate citeodată să pară — dacă ne luăm după unele din personajele sale de teatru — un dulce naiv, un comic din specia celor care, încasează: Patrocles și Crăcănel căpătau cu nemiluita ghionți și picioare în...; tristețea ridicolului... Dar ce periculoasă șiretenie minuia, ca pe o floretă, regele acela gingav din *Leonce și Lena!* Ce adîncă seninătate, ce vastă înțelepciune, ce calmă putere de a accepta contradicția iminentă a lumii purta în sine acea inegalabilă interpretare a filozofului Diderot!

Dinică, dimpotrivă: spiritul lui e ca un brici, ironia lui nimiceste, arde ca acidul sulfuric. Cine mai poate fredona — bineînțeles, afară de neclintiiții noștri cîntăreți de muzică ușoară! — șlagărul „Fircel de floare-albastră”, după ce a făcut-o el (în *Somnoroasa aventură* de Teodor Mazilu), înamorat pînă la pierderea uzului rațiunii, înșurubînd o floare roșie în carul unei mașini de scris? Cine mai pronunță locuțiunea relativ comună „urît, urît, foarte urît!”, fără a-și reaminti, într-o străfulgerare, crîncenul amestec de furie, disperare, ură și batjocură din glasul lui Thersit, blestemat să vadă oamenii așa cum sînt și să nu-i poată iubi? La drept vorbind, sufletește, postura aceasta nu-i deloc comodă: ea să smulgi, cu necrutarea cu care o făcea Rameau-nepotul, învelșurile succesive ale aparențelor realității, trebuie să smulgi totodată bucați din propria-tî ființă. E ea și cum te-ai jupuî de viu. Și-atunci, poate că aparenta răceală de gheață, anti-patetismul afișat ascund, dimpotrivă, o mare energie a sentimentului, un elocot pasional?

Vom spune: vina e a teatrului, care, minindu-i pe actori într-o veșnică goană de la un rol la altul, ametîndu-ne cu succesiunea măștilor, nu ne lasă să-i cunoaștem. E și nu e adevărat: căci sînt atîția alții care se deschid, care n-au secrete, nu neapărat fiindcă dau interviuri, povestindu-și viața pe larg — cu rolul vieții, cu rolul visat —, mărturisindu-și preferințele în materie de culori, poezi și feluri de mîncare ori născocindu-și hobby-ul cel mai original; nu neapărat fiindcă-și construiesc migălos popularitatea, din sketch-uri satirice la televiziune și din reclame la ADAS ori la aspiratoare Record... Cîi fiindcă există, între unii și ceilalți, o linie de demarcație reală, de natură: unii trăiesc „starea de actor” ca pe o perpetuă

paralele

posibilitate (și nevoie) de a-și proiecta înafară personalitatea — temperamentul, fluxul afectiv, dispoziția; alții — Moraru și Dinică fac parte din această a doua categorie — poartă un soi de armură nevăzută, care ocrotește prețioasa substanță, o ferește de contactul cu ceea ce-ar putea o dilua ori degrada. Ei circulă anonimi în mulțime, așa cum, de pildă, calul năzdrăvan merit să zboare cu Harap Alb ședea liniștit într-un colț al hergheliei, fără să-și semnaleze nici-cum darurile supranaturale. Unul mai vorbulii, celălalt mai taciturn, Moraru și Dinică umblă printre oameni fără a purta stea în frunte; e posibil ca în autobuz ori pe stradă admiratorii nici să nu-i bage în seamă. Semnul harului se aprinde numai atunci și numai acolo unde e cazul: când actorul intră în comunicare cu arta, când singele, nervii, inteligența și instinctul se conectează brusc la altă tensiune — a creației. Când primește, pentru a deveni „năzdrăvan”, tava cu jăratice.

Deosebindu-se unul de celălalt atât cât se pot deosebi doi oameni și doi actori, Dinică și Moraru se asemănă, deci, în modul cel mai profund: genetic, aș spune, dacă ar exista o transmisie genetică a caracterelor artistice.

Această legătură a intuit-o regizorul D. Esrig atunci când a făcut din cei doi un cuplu. Mergînd, într-un fel împotriva unei reguli nescrie, dar îndeobște respectate: nemuri-toarele cupluri ale spectacolului nu se alcătuiesc de obicei din stele de mărimea întii, care mai degrabă se resping, ci din buni actori de mîna a doua, cu calități complementare. Această sfidare a regulii e marea intuiție, invenția: regizorul a presimțit raportul dialectic a două personalități, capacitatea lor reciprocă de a intra „în rezonanță”. Fiecare în parte e un actor excepțional, cu o sferă de manifestare autonomă. Dinică, de pildă, exponent prin excelență al teatralității, se redescoperă pentru cinema cu roluri conturate puternic, concis și sobru, cu un la fel de autentic simț al adevărului vieții de fiecare zi: Marin Moraru trece destins, cu aceeași naturalețe și inventivitate, cu teribilul lui farmec, și prin alte echipe, sub bagheta altor regizori. Însă ceea ce obțin ei împreună este altceva decît un bun acord artistic: atunci cînd, pe scenă, își trimit unul altuia replica, sensurile se leagănă în cumpănă pe arcul rotirii lor. Vorbele zboară și se tirăsc, se cramponează de ancorele limbajului comun și apoi se smulg din ele, revelindu-și conținutul sublim și pe cel diavolesc. Asta s-a demonstrat în *Nepo*-www.cimec.ro



tu lui Rameau, și ar fi păcat să uităm, deși a trecut atîta vreme. Amîndoi au dobîndit conștiința miracolului care se poate produce și au învățat să trudească pentru el, luni întregi, ca niște salahori. Complicațiile lor antrenamente imbină efortul dur al atletului pregătindu-se pentru concurs, răbdarea și rigoarea școlarului care rezolvă mii de probleme de matematici pentru a-și pune mîntea în cea mai desăvîrșită formă, migala și finețea muzicianului virtuoz care cizelează îndelung o infimezimală nuanță a sunetului.

Mai departe și mai amănunțit mă tem că nu vom ști niciodată despre actori ca Moraru și Dinică. Probabil că nici nu se poate; și, în definitiv, la ce bun? Tot ce putem face e să pîdim rarele clipe cînd asupra lor se aprinde semnul harului. Să fim acolo, cu ochii deschiși și cu urechile ciulite, cu mîntea trează — și n-o să avem ce regreta.

Dar, à propos: unde sînt, și ce fac de la o vreme, Dinică și Moraru?